

Archívumi okmányok a csíksomlyói búcsúról

Közli: Marton József

A csíksomlyói búcsú örökös témája az erdélyi egyháztörténeteknek. Megszervezése és lefolyása az idők folyamán változott, a 20. században nagy változásokon ment keresztül. A század elején – 15 éven keresztül 1922-ig – püspöki tiltás miatt csak templomi búcsú jellege volt. A két világháború között, a román királyság idején, szép fejlődésen ment keresztül: lelkeséget sugárzó zarándokünneppé vált, annyira, hogy 1939-ben a csíksomlyói búcsúra hívta a bukaresti apostoli nunciust, Andrea Cassulót 25 éves püspöki jubileumának megünneplésére. Az 1940-es évek elején – kissé nemzeti jelleggel – tömegünneppé formálódott, a magyar kormány is szorgalmazta a búcsún való részvételt. Az ezt követő impériumváltás után sem csökkent a lelkesedés, a zarándokok száma a százezer felé közeledett. Márton Áron megyéspüspök a helyzet ilyenszerű alakulása miatt szerette volna a pünkösdszombati búcsút lelki szempontból jobban kihasználni és eredményesebbé tenni a vallási élet elmélyítésére. Ennek érdekében 1946 januárjában az Erdélyi Szent Istvánról elnevezett ferences rendtartomány provinciálisához fordult. P. Boros Fortunát rendtartományfőnök válaszában betekintést nyerhetünk a pünkösdi búcsú tényleges lefolyásáról.

A közölt két levél eredetijét lásd Gyulafehérvári Érseki Levéltár: Num. 666–1946.

Márton Áron püspök levele P. Boros Fortunát OFM provinciálisnak a csíksomlyói búcsúról:

Nagyontisztelendő Péter Provinciális!

Régóta foglalkoztat a gondolat, hogy a csíksomlyói pünkösdi búcsút, annak ősi hagyományait, népünkre gyakorolt vonzó erejét milyen módon lehetne még jobban kihasználni, eredményesebbé és mélyrehatóbbá tenni a vallási élet elmélyítése és a hitben való öntudat emelése céljából. Mivel ebben az évben a pünkösdi ünnepeket magam is Csíksomlyón szándékozom tölteni és az egyházmegyei papságnak is idevonatkozólag utasításokat kiadni, szíveskedjék rendtársainak meghallgatása után a fentiekre nézve kialakult véleményem velem közölni.

Azt hiszem, egyöntetűen állapíthatjuk meg azt, hogy a közelmúlt években, sőt évtizedben oda nem tartozó elemektől sokat tisztult és lelkiségben sokat mélyült a búcsú, ami egyebek közt a vallási élet általános emelkedésének is köszönhető. Mégis még mindig időszerűnek látom annak a kérdésnek napirenden tartását, hogy minden világias elemet minél inkább kiszorítsunk onnan ezeken a napokon, másrészt magunk igyekezzünk a vallási gyakorlatok mellett fennmaradó idő eltöltésére olyan alkalmat nyújtani, hogy az építő és művelő hatásánál fogva kiegészítse és megerősítse a vallási benyomásokat és élményeket.

Gondolok arra is, hogy a sokezeres tömegben összejövő hívő nép lelki éhségének kielégítése és vallási öntudatának irányítása szempontjából az elhangzó beszédek tárgyául is előre meghatározott gondolatkört adjunk és amennyire a jelen körülmények ezt lehetővé teszik, szónoknak is a legalkalmasabbnak látszó szerzeteseket és világi papokat kérjük fel.

Ami magukat a búcsún gyakorlatban lévő ájtatossági gyakorlatokat illeti, szintén kellene azokat gondos és hozzáértő bírálat

tárgyává tenni, hogy a selejtestől megtisztítsuk, öntudatosítsuk és minél mélyebb és messzebbre kiható élménnyé tegyük.

Magam részéről előmozdítani kívánom a búcsú meghirdetésével nemcsak a nagyobb számú részvételt, hanem a megfelelő vezetést és a felvonulás és visszatérés rendjét, gyónási alkalmainak megszervezését, énekek betanítását, tanulóifjúság részvételét stb.

Mindezekre nézve kérem Nagyontisztelendőséged észrevételeit és javaslatait.

Gyulafehérvár, 1946. március 7.

MÁRTON ÁRON
püspök

P. Boros Fortunát OFM provinciális válaszevele Márton Áron püspöknek a csíksomlyói búcsúról:

Nagyméltóságú és Főtisztelendő Püspök Úr, Kegyelmes Uram!

Rendtársaimmal egyetemben osztatlan örömmel és köszönettel vettük tudomásul, hogy az egyházmegye Főpásztora intenzívben kíván bekapcsolódni a csíksomlyói búcsú megrendezésében, hogy ezáltal hívei részére kiaknázza azokat a lehetőségeket, amelyet népünknek ez a felvonulása, összejövele és buzgósga önként felkínál. Hisszük, hogy a Főpásztor intencióit minden nagyobb nehézség nélkül évről-évre fokozottabb eredménnyel megvalósíthatjuk, mert mi készek vagyunk a munkára s az egységes és központi irányítás még inkább fokozza munkakedvünket s régi hő kívánságunk, hogy Csíksomlyó nemzeti szentélyünk és katolikus népünk programot adó, lelki gyújtópontja legyen.

Ebből a nagy népi megmozdulásból a látványosságokat még nem sikerült kiszorítani, csak némileg korlátoztatni. 1940 pünkösdje óta a felvonulás idején nem volt eddig se bor, se pálinkakimérés se a piacon, se a helyi kocsmákban.

Szentmisék:

Pünkösd szombatján és napján minden félórára be van osztva a szentmise a főoltáron, a mellékoltárokon pedig ahogy azok felhasználhatnak.

Prédikációk:

Pénteken este 6 órakor megnyitó szentbeszéd, este 9 órakor is szoktunk beszélni.

Szombaton de. 8 órakor és 10 órakor van prédikáció. Délután a körmenet végén a templomban, a templomtéren és a hegyen egy-egy szentbeszéd. Este 9 órakor a templomban.

Pünkösd ünnepén de. 8 és 10 órakor.

Az utóbbi 10 esztendő alatt a szentbeszédnek tárgya mindig egységes volt. Az én időm alatt mindig én jelöltem ki a beszéd témáit.

Ájzatosságok:

Egyetlen kötött ájzatosság van s ez a nagy körmenet. Mászt beosztani alig lehetséges, mert pénteken reggeltől vasárnap kilenc óráig a keresztek állandóan jönnek-mennek s minden kereszthaljának megvan a maga külön ájzatossága: szentmise hallgatás, keresztút, kikerülés. Itt talán a teendő az lehetne, hogy a keresztvezetők számon tartásuk embereiket. Nagyobb visszaélés ebben sem szokott történni. Különben a keresztfogadó pater a rendre, ájzatosságokra, gyónási alkalmakra minden egyes kereszthalja érkezésénél ezekre fel szokta hívni a figyelmet.

A papság.

Óhajtható, hogy ahonnan jöhet pap, az vezesse a híveket s Csíksomlyón is figyelemmel kíséresse őket.

Az elszállásolásnál vigyázzanak arra, hogy a fiatalság együtt maradjon, de a csűrökben is a két nemű fiatalságot külön helyezték el egyazon csűrben is. Ezt látjuk a legnehezebb feladatnak.

Kikerülések alkalmával mindenkit állítson be a körmenetbe.

A pap gondoskodjon arról, hogy a szentgyónását mindenki elvégezzék s a gyóntató helyiségeket a megérkezés alkalmával őrizze

ellen és vezesse híveit oda, ahol a legkönnyebb gyónási alkalom van, mert szép idő esetén a nagy terület miatt a hívek a tömegösztrön miatt egy-egy helyet megrohannak s tovább nem látnak.

Gyóntassanak az odaérkező papok is, mert egy-két plébános kivételével bizony alig ülnek le gyóntatni.

A papság részére, ha idejében jelzik, a [rend]ház szállásról és akik gyóntatnak s ezáltal az egységes keretbe beleilleszkednek, kosztról is föltétlenül gondoskodni fog, bár ezután is, mint eddig mindenkit szívesen lát minden megkülönböztetés nélkül, csak erre neki előre rá kell készülnön, mert a tumultusban nehéz az utolsó pillanatban férőhely után szaladgálni.

A ft. papság nagyon sokat tehet, hogy a hívek fegyelmezetten jöjjenek Csíksomlyóra, ott fegyelmezetten viselkedjenek és az egyöntetű irányításba bekapcsolódjanak. S ha erre a Kegyelmes Úrtól különös ösztönzést kapnak, nemcsak megteszik, hanem lelkesedéssel fogják felkarolni.

Szükségesnek találnám, ha Nagyméltóságod inkognitó megfigyeléseket tehetne. Én már 15-18 évig részt vettem a pünkösdi búcsún, de pénteken reggel leültettek mindig gyóntatni s vasárnap 11-12 óráig állandóan gyóntattam valamelyik sarokban. Kikerülésen is kétszer ha részt vettem s ezzel más rendtársaim is így vannak. A csíksomlyói búcsúból mi bizony keveset láttunk.

*

Ami egy vallásos nevelőirányzatú színdarab előadását illeti, ezzel próbálkozni kell. Hely, idő megválasztása gyakorlat kérdése, mert a csíksomlyói tömeg állandóan hullámzik, fáradt. Most utasítást adtam, hogy próbálják meg a Calderón de la Barca Szentmise titka c. színdarab betanítását. Két héten belül én is Csíksomlyóra megyek s ott még megbeszéljük.

Nagyméltóságod személyes tapasztalata alapján meg fogja jelölni a módot és alkalmat, hogy a tanulóifjúságot miképpen lehet beilleszteni a csíksomlyói búcsú nevelő munkájába.

A csíksomlyói tanulóifjúságnak igen szép történelmi múltja van a pünkösdi búcsúval kapcsolatban.

A Nagyméltóságú és Főtisztelendő Püspök Urat arra kértem, hogy pünkösd szombatján lenne szíves elvégezni az ünnepi beszédet és nagymiséjét. Szabad legyen ezt megváltoztatnom, ne pünkösd szombatján, hanem pünkösd napján méltóztatna elvégezni, mert az áll, amivel érveltem, de a Kegyelmes Úrnak a szándéka mégis helytállóbb: a pünkösd vasárnapi tömeg nyugodtabb s nem olyan izgatott mint a pünkösd szombati, lévén ez a környékről.

Nagyméltóságú Püspök Úr, Kegyelmes Uram! Óhaja szerint rendtársaim közül többeket meghallgattam és a véleményeket ezekben sűrítettem össze. Remélem minél többet foglalkoztat minket ez a kérdés, annál inkább meg fogjuk közelíteni a lényegét a Nagyméltóságod irányítása századokra útjelzést adhat.

*Hálás köszönettel maradok Nagyméltóságodnak kész híve:
Marosvásárhely, 1946. április 27.*

*P. BOROS FORTUNÁT
tartományfőnök*